

לאברהם

ויקראו לפניו אברהם (בראשית מא, מג)
"זה יוסף שהיה אב בחכמה" (ר"ט)

מתורתו ומשנתו של
שר התורה הגאון הקדוש
רבי יוסף ענגיל זצ"ל

פרשת תרומה תשפ"ד • שנה ג' - גליון קס"ב • מכון "אוהבי תורה" להוצאת ספרי רבינו זי"ע

תפארת יוסף

פנינים על פרשת השבוע

גליוני הש"ס
שבת סז

וערת אילים מאדמים וערת תחשים ועצי שטים

בל תשחית בנחירת בהמה אילים מאדמים - בחניקה או בשחיטה

בענין איסור 'בל תשחית' (דברים כ, יט: עיין חולין ז:), עיין **טורי זהב** יורה דעה (סימן קמ"א קט: ד"ה ולא) דלא ישקה מים מגולים על דבר התיישים הגדולים אשר בגליל, זה דרכן של הבעלי מלאכות, שלא לקנות העורות אלא כשנוחרים אותם, אבל לא שחוטין, מפני שמתקלקלים קצת, על כן יש להסתפק אם יכול ישראל לנחור התיישים בשביל זה או לא. נראה לי, דהיתר גמור הוא, דאי ניהוש ליבל תשחית, וכדרך שכתבתי וכו' בשם התוספות (בבא קמא קט: ד"ה ולא) דלא ישקה מים מגולים אפילו לבהמה טמאה, זה אינו, דהא יש לו הנאה מזה, ואין כאן 'בל תשחית', וכמו שכתב **בסמ"ג** לאוין (סימן רטט) שכל שיש לו הנאה מרובה מהשחית אין כאן איסור 'בל תשחית'.

ועיין רש"י שבת (ע"ה ד"ה שחוט), שהיה מותר לחנוק האילים מאדמים לצורך העורות במשכן, אף דאפשר בשחיטה, וכבר הובא זה **באחרונים**. ואולם ברש"י שם (קו: ד"ה מאילים), כתב, דהאילים נשחטו למלאכת המשכן בשביל עורותיהן, עיין שם.

גליוני הש"ס
רשימות ירושלמי ברבית

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם

תכלית בית המקדש לקרבנות בניין בית המקדש, תכליתו להקריב בו קרבנות - **כרמבים** (הלכות בית הבחירה פ"א ה"א), ולא **כרמבין** (בהקדמה לפרשתנו ד"ה כאשר) דהוא עניין עצמי להשראת השכינה, והקרבנות רק להחזיק ההשראה. עיין ירושלמי ברכות (פ"ב ה"א), כלום שלמה בנך בונה בית המקדש - לא להקריב בו קרבנות (בתמיה).¹

גליוני הש"ס
הניעה כו.

ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד

א) להוכיח מדברי רש"י כדעת הטורי זהב, עיין שו"ת **פנים מאירות** (ח"א סימן ע"ה ד"ה ואין); שו"ת **בית אפרים** אורח סימן כג ד"ה ומלחא).

ב) וז"ל: "מצות עשה לעשות בית לד', להיות מקריבים בו קרבנות... שנאמר ועשו לי מקדש".

ג) וז"ל: "והנה עיקר החפץ במשכן הוא מקום מנוחת השכינה שהוא הארון, כמו שאמר (הלן פסוק כב) 'ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורות...' ועיין שם עוד. וראה **אוצרות יוסף** (דרשה לעשר שבעה פסקא רנד), שהביא ראיה מירושלמי מגילה פ"ג ה"ו, וז"ל: "מבואר בירושלמי מגילה... עיין שם דמיתיי קרא (ישעיה נ"א, טז) לנטוע שמים וליסוד ארץ, אלו הקרבנות הקריבין בבית המקדש, דכל עיקר עניינם להחזיק ולקיים קדושת המקדש, שתהא השכינה שוכנת בתוכו, כמבואר ברמב"ן על התורה".

ד) וכן כתב בשו"ת **בן פורת** (ח"א סימן ז אות ה"ה ד"ה ליע). וראה **גליוני**

הטביל בשבת שלחן ושאר הכלים

איתא בחגיגה (כו:), מטבילין את הכלים שהיו במקדש, ואומרים להם הזהרו שלא תגעו בשלחן.

עיין תוספתא (חגיגה פ"ג ה"יג), שלחן שנטמא מטבילין אותו בזמנו, ואפילו בשבת. ומשמע דדווקא שלחן, משום דכתיב ביה 'תמיד', אבל שאר כלי שרת שנטמאו לא היו מטבילין אותן בשבת, ואף על פי שהטבילה היתה בעזרה, עיין רש"י פסחים (קט: ד"ה היכי?), מכל מקום גזרו שבות זה גם במקדש, וכדמצינו דכוותיה טובא, ודו"ק.

אוצרות יוסף
דרוש

המקדש מאחד את ישראל וי"ב לחמים בהיכל כנגד י"ב שבטים מורה על איחוד ישראל וסידור הלחם והשמטת הקנים מורה על אחדות

עניין הלחם הפנים דהם י"ב לחמים (ראה ויקרא כד, ה), עניינם לאחד י"ב שבטים שבישראל. ראה המקדש הוא מאחד את ישראל, וכמבואר **בבאר הגולה** למהר"ל ז"ל (ראה נתיבות עולם נתיב השלום פרק ב ד"ה ובפרק) על אומרם ז"ל (נדרים כב.) כל הנודר כאילו בנה במה, כי המקדש ואיסור הבמות הוא מאחד את ישראל - מה שיש מקום מיוחד לכולם להשראת השכינה ולהתקרב בו להשם יתברך בקריבת קרבנות, ואם כל אחד ואחד בונה במה לעצמו הוא עניין פירוד - עיין חגיגה (כב.), שלא יאזל כל אחד ואחד בונה במה לעצמו כו', היינו שלא יהיו ישראל מפורדים זה מזה. ועל כן הנודר, אשר התורה גם כן מאחדת את ישראל - מה שיש לכולם 'תורה אחת' (ראה במדבר טו, טז), וזה שהוא נודר ואוסר מה שלא אסרתו תורה ועושה לו תורה לעצמו, הרי זה שהוא מפריד עצמו מן הכלל, ועל כן נחשב כאילו בנה במה, עיין שם, ומבואר בהמקדש הוא מאחד את ישראל. ולכן בשביל שנתת חם - פירוד ישראל זה מזה - חרב בית המקדש (יומא ט:), ודו"ק.

ועל כן היו י"ב לחמים נגד י"ב שבטים (עיין תרגום יונתן להלן מ, ד.) מונחים תמיד בהיכל - פנימיות המקדש - 'לחם פנים לפני תמיד', כדי שיהיו ישראל מאוחדים תמיד בכח המקדש.

ולכן היה סידור הלחם בשבת (ראה ויקרא כד, ח), וזה כדי שיתאחדו ביותר, כי השבת גם כן לו כח איחוד

הש"ס ירושלמי (ורע"ס כ"ג אות קפז): "כל ההקדשות מתייחסות לזמנן, ואפילו קדשי בדק הבית, דכולם לצורך הבית, והבית עצמו תכליתו להקריב בו קרבנות דקריבין על המזבח, כמו שכתבתי כמה פעמים מן הירושלמי, ועל כן כולם מתייחסות למזבח. ועיין ירושלמי מעשר שני (פ"ה ה"א) דאילו של הקדש סוקרין אותו בסיקרא וזכר למזבח - דחוט של סיקרא חוגרו באמצע (מדות פ"ג מ"א), הרי דאילו שהוא הקדש בדק הבית גם כן מתייחס למזבח".

ה) וז"ל: "...באמת המים שבעזרה שבה מטבילין כלי שרת שנטמאו".

ו) ראה שו"ת **בן פורת** (ח"א סימן ב אות ה"ה מה), בתשובתו לבעל כלי חמדה, וז"ל: "מה שהקשה כבוד תורתו דאין שבות במקדש בטח ידע גם כבוד תורתו ותוספות שבת (צה, ד"ה שרא: קכ: ד"ה אל) ועירובין (קכ: ד"ה העליון) ומנחות (צז, ד"ה לא), דלא בכל השבותין אמרו דאין שבות במקדש, דאיכא שבותין טובי דאסרום גם במקדש, ובירושלמי עירובין (פ"ה ה"א), לא כל שבות התירו במקדש". וראה

ישראל, כי עניינו האחדות - וכלשון **הזהר** (בפרשתנו קלה.) רוא דשבתא איהו שבתא דאיתאחדת ברזא דאחד, ובהיותו מיוחס לישראל - כי עכו"ם שבת חייב מיתה (סנהדרין נה:), לכן הוא מאחד את ישראל. ועל כן יסדו במנחת שבת - 'ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ' (דברי הימים א יז, כא), כי השבת מאחדם.

ולכן היו שומטים הקנים שבין לחם הלחם מערב שבת, ומחזירין אותן במוצאי שבת, כמבואר במנחות (צו.) במשנה וברש"י (ד"ה שומטין), וזה מפאת כי בשבת ישראל מאוחדים ביותר גם על ידי כח השבת, ועל כן ראוי שלא יהיה אז שום דבר מפסיק בין הלחמים הרומזים לשבטי ישראל, רק יהיו מאוחדים איחוד גמור בלי שום מפסיק בינתיים - ואף לא הקנים, ודו"ק.

גליוני הש"ס
סוכה מה:

ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עמדים

טעם בעשיית מצות דרך גדילתן ו בעצי בשמים ונעיצת קני הסוכה

איתא בסוכה (מה:), אמר רבי ירמיה אמר רבי שמעון בן יוחאי, כל המצות כולן אין אדם יוצא בהן אלא דרך גדילתן, שנאמר 'עצי שטים עומדים'.

עיין שו"ת **הלכות קטנות** (ח"א סימן לה) דמפרש הטעם, משום דהוי שלא כדרך עשייתו, עיין שם. ואינו נראה, דאי איתא, לא היה צריך לילפותא מקרא ד'עצי שטים עומדים'.

ועיין מהר"י ווייל (סימן קצ"א ד"ה וכשיטול), דעצי בשמים במוצאי שבת בעיניו גם כן דרך גדילתן, עיין שם. ושם לא שייך טעם הלכות קטנות הנ"ל, דהא סוף סוף הוא מריח, והריח שפיר הוא כדרכו, רק אחיות העצים איננה כדרכו, ודו"ק.

וגוף קר דרך גדילתן, מצינו עוד **בספר הפרדס** לרש"י (סימן קטט), דצריך לנעוץ קני הסוכה דרך גדילתן. ועיין מה שכתבתי **בגליון** ראש השנה (כח: בתוספות ד"ה ומנא).¹

ונזכרתי דיש ראייה להלכות קטנות הנ"ל, דשלא כדרך גדילתן דמיקרי הפכו - סוכה (מב.), הוי אין דרך עשייתו בכך, מתוספות זבחים (ק"י ד"ה אמר).²

גליוני הש"ס ירושלמי מועד כר ד אות סח, שציינן גם לירושלמי פסחים פ"ה ה"ח, דלא כל שבות התירו במקדש.

ז) וז"ל: "כל מצות שבתורה בין עשה בין לא תעשה אם שינה בעשייתם לא עשה כלום להתחייב מן התורה, כגון אתרוג שופר שלא דרך גדילתן, ומוציא בפיו בשבת...".

ח) לשונו: "...ועיין שלחן ערוך אורח חיים (סימן תרל ס"א א בהגה) במה שכתב: ואין צריך להעמידם דרך גדילתן. ועיין **ספר הפרדס** לרש"י (סימן קפט) דכתב: וכשעושים הסוכה נועצין הקנים כו'. וספר **תניא רבתי** הלכות סוכה עניין הדפנות והכשירן (סימן פ"ג ד"ה ומצאתי), מה שכתב שם בעניין הדפנות אם צריך בהו דרך גדילתן".

ט) דעל הא דאיתא שם, המקריב קדשים ואימורים בחוץ חייב. אמאי, והאיכא חציצה שהבשר אינו ראוי להקטרה חוץ בן אימורין למערכת, רש"י. אמר שמואל, כשהפכו, כתבו התוספות: "וכי תימא מאי קא משמע לן, סלקא דעתך אמינא דאין דרך הקטרה בכך".

לקט פנינים מתורת רבינו הגה"ק רבי יוסף ענגיל זי"ע בעניני 'בית המקדש' ו'בית הכנסת' והשוואות ביניהם

~ מתוך: אוצרות יוסף דרוש ה ~

סמכו סנהדרין אצל המקדש -
להורות שתורה בלי יראה אינה כלום
וזהו גם כן במקדש - בש"ס זבחים (נד), סבור
למבנייה בעין עיטם דמדילי כו', אמרו, גמירי
דסנהדרין בחלקו דיהודה ושכינה בחלקו דבנימין,
ואי מדלינן ליה מתפליג טובא. ולכאורה מה בכך
שיתפלגו.

אך העניין כנ"ל, דאין ראוי שיהיה פילוג בין
שני אלו, דשכינה הוא יראה - ובמוראים גדולים'
(דברים ד, לד) זו גילוי שכינה (הגדה של פסח; עיין אבודרהם
סדר ההגדה ד"ה צא ולמד), ומצד זה בית המקדש מקום
היראה - היינו מצד גילוי השכינה דשם, וסנהדרין
עניינם תורה (ראה שם יז, ט-יא), ואין ראוי להפליגם
ולהרחיקם זה מזה, שייבאו לחשוב חלילה שהם
שני עניינים שונים, ושתורה עניין בפני עצמו
והיראה עניין בפני עצמו, ובאמת אינו כן, דתורה
בלי יראה אינה כלום.

וזהו דאיאת במדרש רבה (פרשת קרח יח, כא),
תור"ה גימטריא ירא"ת, והיינו גם כן לומר, דתורה
ויראה עניינים אחד וכנ"ל. וזהו בש"ס שלהי ברכות
(סד), כל היוצא מבית הכנסת ונכנס לבית המדרש
זוכה ומקבל פני שכינה כו'. והרי צריך לכנס
כל היום לבית המדרש ולהיות שם תמיד - לא
לבד ביציאה מבית הכנסת. אך הכוונה דהכניסה
לבית המדרש - תורה, צריכה להיות מבית הכנסת
- יראה, שיהיה יראת חטאו קודמת לחכמתו,
והכניסה לחכמה תהיה תמיד מתוך יראה - מדת
הבית הכנסת, ודו"ק.

דמיון ביה"כ לביהמ"ק מצד
שמהותם 'יראה' וכלולים גם מאהבה'
וכמו שהבית המקדש עיקר עניינו יראה, אלא
שהיה שם גם עניין התורה - אהבה כנ"ל, כך הבית
הכנסת אף דעיקר עניינו יראה מכל מקום יש בו
גם עניין אהבה.

וזהו בש"ס מגילה (טו), מריש הוי גריסנא בגו
ביתאי ומצלינא בבי כנישתא, כיון דשמענא להא
דקאמר דוד (תהלים כו, ח) 'ד' אהבתי מעון ביתך',
לא הוי גריסנא אלא בבי כנישתא. והיינו, דמתחלה
היה סבור דרק תפלה דעניינה יראה - 'ייראוך עם
שמי', 'עבדו את ד' ביראה' - שייך לבית הכנסת
מקום היראה, ומה שאין כן תורה דעניינה אהבה
אין לו שייכות לבית הכנסת מקום היראה, ואך
כיון דשמע להא דאמר דוד - 'ד' אהבתי מעון
ביתך', דיש שם גם עניין אהבה, לכן היה גם גורס
בבי כנישתא, ודו"ק.

והעניין דיש במקדש ובבית הכנסת דעיקרם
יראה - גם עניין אהבה, דבקדושה הכל הוא
בהתכללות, ואין שם מדה שתהיה פרודה - רק
זאת המדה לבד (עיין פרדס רמונים שער ח פרק ב; שלייה
מסכת פסחים אות ק-קט), רק גם מה שמהותו היראה
כלול גם כן מאהבה, אלא שהיראה בו עיקר, וכן
להיפוך - מה שמהותו אהבה כלול גם כן מיראה,
אלא שהאהבה בו עיקר (עץ חיים שער ה פרק ו ד"ה
והנהגה). וזהו בצלותיה דרב בברכות (טו), 'חיים
שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים', כללן יחד -
תורה דהוא אהבה כנ"ל עם יראת שמים".

(ד המשך לשון: 'ויש בבבלי תענית (טו) גם כן מעין זה, אלא
שהוא שם בשנינו, עיין שם היטב".

(ה) ידועים דברי רבינו 'בדרך צחות', שכתב: 'הכוונה חיים
שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים של זולתנו, דיש שהוא
בן תורה וירא, ועם כל זה את התורה והיראה של זולתו אינו
אוהב כלל, ועל זה מתפללין - חיים שתהא בנו אהבת תורה
ויראת שמים של זולתנו, וכך נזכה ליראה בעצמינו ולאהבת
תורה ויראה של זולתנו".

'נורא' אלא בית המקדש, שנאמר (תהלים סח, לו)
'נורא אלקי'ים ממקדשך', עיין שם.

וזהו הטעם דאין עשה דוחה לא תעשה
שבמקדש (זבחים יז): דטעם עשה דוחה לא תעשה
(יבמות ג), משום דעשה - הוא עבודה מאהבה,
עדיף מלא תעשה - עבודה מיראה (עיין רמב"ן פרשת
יתרו כ, ח ד"ה ובמדרשו), ועל כן בבית המקדש מקום
היראה - לא תעשה עדיף, ודו"ק. ויעקב אמר
(בראשית כח, יז) מה נורא המקום הזה אין זה כי אם
'בית אלקים'.³

ובית הכנסת, הוא גם כן מקום יראה, כמבואר
במגן אברהם (ריש סימן מו) דהנכנס לבית הכנסת
צריך שיאמר 'ואני ברוב חסדך וגו' אשתחוה אל
היכל קדשך ביראתך' (תהלים ה, ח), וכן מבואר בכל
ספרי מוסר (עיין ספר חסידים סימן יח ד"ה שאלת: כד הקמח
ערך 'בית הכנסת' ד"ה גדול; ראשית חכמה שער היראה פי"ד
אות לא) דצריך לעמוד באימה בבית הכנסת, ושהוא
מקום האימה והיראה.

ועל כן הבית הכנסת הוא לתפלה - דעניינו
גם כן יראה, כמבואר בש"ס ברכות (טו): דקרא
ד'יראוך עם שמי' (שם עב, ה) הכוונה אהבה. ושם
ריש אין עומדין (ל): דאין עומדין להתפלל אלא
מכובד ראש, יליף ליה שם מקרא ד'עבדו את ד'
ביראה' (שם ב, יא).

וזהו עניינה של בית הכנסת ובית המדרש,
דבית המדרש - תורה (עיין מגילה כז), ענינו אהבה,
ובית הכנסת - תפלה (שם) - ענינו יראה כנ"ל.
ותורה הוא אהבה, כמבואר בירושלמי ברכות
(פ"ב ה"א) דשתי פרשיות קריאת שמע - הראשון
'ואהבת' (דברים ו, ה-ט) הוא ל'תלמוד', והשני 'והיה
אם שמוע' (שם יא, יג-כא) הוא למעשה.³

מביהמ"ק לומדים שלימוד התורה צריך להיות מחובר ליראה

והבית המקדש אף שעיקרו יראה, מכל מקום
היה בו גם עניין תורה - אהבה, והיה בחיבור
ליראה, שהיו שם הסנהדרין שבלשכת הגזית,
שמהם תורה יוצאה (עיין סנהדרין פו), ובירושלמי
ברכות פרק תפלת השחר (פ"ד ה"ה), 'ה' המוריה'
(דברי הימים ב, ג), חד אמר - שמשם הוראה יוצאה
לכל העולם, וחד אמר - שמשם יראה יוצאה לכל
העולם'. והיה התורה מחובר במקדש לעניין
היראה, דכך צריך להיות - שלא יהיה לימוד
התורה חלילה כשאר חכמות, רק להגיע ליראת
שמים - 'למען תלמד ליראה' (דברים יד, כג), וגם
צריך להיות עיקרו מיראה - כל שיראת חטאו
קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת, וכל שאין כו'
(אבות פ"ג מ"ט).

דסוטה (לא) תרוויכו צדיקי גמורי אתון - מר מאהבה ומר
מיראה. ורבי יוחנן דסבירא ליה בית הכנסת - יראה, עדיף
מתורה, לטעמיה אויל, דאמר בשבת (לא) בשם רבי אלעזר
דדחיל חטאין עדיף מבר אוריין, עיין שם היטב, ומסתמא הוא
גופיה נמי הכי סבירא ליה, כדקיימא לן בכל דוכתי (עיין ראש
סוכה פ"ד סימן א; קיצור כללי התלמוד ד"ה על הרוב, נדפס לאחר מסכת ברכות)
דהאומר מימרא בשם הזולת, הוא גופיה נמי הכי סבירא ליה,
זולת היכא דנתפרש בש"ס להיפוך".

הנה בית הכנסת עניינה כמו בית המקדש, וכמו
שאמרו בש"ס מגילה (כט). דבית הכנסת נקרא
'מקדש מעט' (יחזקאל יא, טו).

משתחיים רוחים' לשם י"ה שענינו מרחב - בבית המקדש ובמקדש מעט

ומצינו (אבות פ"ה מ"ה) מנסי הבית המקדש, שהיו
עומדים צופין ומשתחוין רוחים. וזה היה בכח
קדושת המקדש, כי **המהר"ל מפראג ז"ל** (דרך חיים
שם ד"ה אמנם; גבורות השם הקדמה שניה ד"ה אמרו) כתב
על זה, כי היה מפאת שהשתחוה הוא לשם י"ק,
כמבואר בש"ס סוכה (גג), ל"ק אנו משתחיים,
וְשֵׁם זֶה מְרַחֵב בְּמִיצַר וְכַדְכְּתִיב (תהלים קיח, ה) 'מ'
המצר קראתי י"ק ענני במרחב י"ק', וזהו שהיו
'משתחיים רוחים' אף שהיה המקום צר ומיצר -
שהיו 'עומדים צפופים', עד כאן דבריו ז"ל.

ויש לומר, דהיה זה גם כן לפי שהמקדש עצמו
בו עניין השם י"ק, כמבואר בירושלמי שלהי
ביכורים (פ"ג ה"ב), שמביאי ביכורים כשהגיעו
לעזרה אמרו 'כל הנשמה תהלל י"ק' (שם קג, ו),
עיין שם היטב בירושלמי.

וזהו בירושלמי תענית (פ"ב ה"ט), על הכתוב (שם
ד, ב) 'בצר הרחבת לי', אמר דוד, כל צרה שהייתי
נכנס לה, אתה הייתה מרחיבה לי, נכנסתי לצרתך
של ישראל (במה שמנה אותם ונתן גבול וצמצום בישראל
(ראה שמואל ב כד, א-י) - היינו מיצר), נתת לי את בית
המקדש (ראה שם שם יח-כח). היינו שהבית המקדש
מרחיב במיצר - 'בצר הרחבת לי', וזה מפאת ששם
השם י"ק המרחיב במיצר.

ואותו קדושת השם י"ק הוא גם כן בבית
הכנסת, כי גם בבית הכנסת - מבואר בשו"ת
תשב"ץ (ח"ג סימן רא ד"ה ויש) שראה גם במקדש מעט
'עומדים צפופים ומשתחיים רוחים'.

בשניהם מצינו ענין 'זכרון'

וכן יש בבית הכנסת ענין 'זכרון', כמבואר
בירושלמי ברכות (פרק אין עומדין (פ"ה ה"א)) - והובא
ברמב"ם הלכות תלמוד תורה (פ"ג ה"ב), דברית
כרותה היא שכל הלומד בבית הכנסת לא במהרה
הוא שוכח. וזכרון' הוא גם כן עניין המקדש, כש"ס
ראש השנה (כו). דשופר כיון דלזכרון קאתי כפנים
דמי. ועל כן יש בשופר - דכפנים דמי - גם כן
עניין זה של הרחבת המיצר, כמבואר ברא"ש שלהי
ראש השנה (פ"ג סימן ד) בשם הירושלמי, דתוקעין
מן הקצר - על שם 'מן המיצר קראתי י"ק'.

בשניהם מצינו ענין 'יראה'

וכך בבית המקדש יש עניין יראה, כמבואר
בירושלמי מגילה (פ"ג ה"ז), דירמיה לא אמר 'נורא'
(ראה ירמיה לב, יח), הואיל וחרב בית המקדש, דאין

(א) ראה תפארת יוסף בפרשתנו (עמוד שלא הערה קלו), מדברי
החתם סופר הנוודעים בשו"ת ('וי' סימן רלז ד"ה ובמ"ש), שכתב:
'וד' יודע, כי עיני ראו בחוץ לארץ דבר זה, ולא אוכל לפרש
מפני פריצי עמינו".

(ב) וכן כתב בגליוני הש"ס ירושלמי (ורעים כרך א אות לד).

(ג) המשך לשון: 'וזהו עניין הפלוגתא במגילה פרק בני העיר
(שם), דלרבי יוחנן בית הכנסת עדיף, ולרבי יהושע בן לוי בית
המדרש עדיף. היינו דלמר אלים ליה יראה ולמר תורה, וכך

כי ממך הכל'

ממונו של אדם אלא פקדון מאת הקב"ה וכשנותן צדקה - משלו הוא נותן | 'ויקחו לי תרומה' - ולא 'ויתנו' כי הקב"ה רק לוקח את מה שהפריש לכתחילה לצדקה | צדיקים ניזונין בזרוע וממונם שלהם הוא ולכן הצדקה שלהם היא "צדקה נכונה ביותר"

רבינו הגה"ק רבי יוסף ענגיל זי"ע בגליוני הש"ס (ברכות ו: ד"ה אגרא דתעניתא) מדבר בצדקה ועוסק בענין זה, שכל נתינת הצדקה שלנו אינה אלא משל הקב"ה, ומחדש שכל זה באנשים פשוטים, אך אצל צדיקים כספם וממונם - שלהם הוא, ואם כן הצדקה שהם נותנים היא "צדקה נכונה ביותר":

"ובדרוש אמרתי, כי באמת הצדקה שאנו נותנים אין בה די התפארות כלל, כי מי הקדימיני ואשלם' (איוב מא. ג), והשי"ת הוא הנותן הממון לאדם ואת שלו אנחנו נותנים ולא את שלנו כלל, וכמו שכתוב 'לי הכסף ולי הזהב אמר ד' צבאות.

"ודרך צחות אמרתי בטעם הכתוב (דניאל ט. ז) 'לך ד' הצדקה ולנו בושת הפנים', כי הכוונה על דרך שאמרו בירושלמי בברכות (פ"ד ה"ב), ואל תמסור מזונותינו בידי בשר ודם שמתנתם מעוטה וחרפתם מרובה, עיין שם, והכתוב אמר עוד יותר מזה, כי מתנת הממון שאנו נותנים אין אנו נותנים כלום, ולא לבד שנותנים רק מעט רק שאין נותנים כלום - כי 'לך ד' הצדקה' שהרי רק את שלך אנו נותנים ולא את שלנו כלל, ולנו הוא רק 'בושת הפנים' לבד שהעני מתבייש, וכלשון הירושלמי וחרפתם מרובה - רק זה הוא מתייחס לנו, אבל גוף הצדקה שנותנים שלך ד' היא ולא שלנו כלל, וזה 'לך ד' הצדקה' ולנו הוא רק 'בושת הפנים' לבד שמביישים את פני העני, ודו"ק.

"וזה טעם הכתוב (דברים ו. כה) 'וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת לפני ד' אלוקינו כאשר צונו', והכוונה דאף שהממון הוא של השי"ת, ואין אנו נותנים בנתינת הצדקה את שלנו כלום, מכל מקום זהו רק באדם סתמי, אבל בצדיק השומר מצות ד', השפע והממון הבא לו מאתו יתברך נחשב שהוא של הצדיק, כי שכר מעשיו הוא נוטל, וכמו שאמרו בגמרא ברכות (י"ז:) 'שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה', שכל העולם ניזונין בצדקה וצדיקים ניזונין בזרוע ורחוקים מצדקה, שהשפע שמשגיגים מאתו יתברך איננו צדקה וחסד חנם, רק הוא בזרוע כמי שהוא לוקח בזרוע ובחזק יד את המגיע לו בשכר מעשיו.

"נמצא שהצדקה שהצדיק נותן שפיר את של עצמו הוא נותן כי הממון הוא שלו שהגיע לו בשכר מעשיו, וזהו 'וצדקה תהיה לנו', היינו הצדקה שאנו נותנים הוא משלנו (כענין הדרש 'לכם - משלכם' - פסחים לח.; כתובות לד.), אימתי 'כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת לפני ד' אלוקינו כאשר צונו' - היינו אם אנו שומרים את כל המצות ואנחנו צדיקים, אזי הצדקה שאנו נותנים היא משלנו, ודו"ק."

הלה בדבר ודרש לשלם את החוב לאלתר. **"עתה כבר נחסר מהונו ששת אלפים רובל, ושוב עלה בדעתו אולי בא לו הדבר כעונש על שלא ציית לדברי רבו, אך שוב התעקש ועמד במריו, שאך מקרה הוא ולא כעונש על שלא רצה לתת מכספו לצדקה כהוראת הרבי. כך הלכו הימים ועברו, שוב ושוב נתמעט הונו בדרכים ותואנות שונות, עד שלא נשאר לו מאומה.**

"לאחר שראה כי כלתה אליו הרעה, הנה הגיע כאן מידעונו ובא לבקש על נפשו שאפעל עבורו להחזיר ימיו כמקדם ושיוחזר לו כספו ורכושו. אבל תגידו לי אתם, אם אוכל להפקיד הון בידו של אדם כזה?!"

האיש החל לבכות בכיה רבה, הוא הודה במעשיו וקיבל על עצמו שלא לשוב לכסלה, אלא מעתה ידע כי כספו אינו שלו, אלא כפקדון מאת השי"ת לעשות בו צדקה וחסד, והבטיח לשמוע בקול רבו הקדוש מאפטא כאשר יבקש ממנו לצרכי צדקה. או אז עוררו המסובים רחמים על האיש והפצירו ברבם הקדוש שיעתיר בעדו ויברכו שיחזור לאיתנו הראשון ושוב יהיו בביתו הון ועושר וכל טוב."

בפי ספרים וסופרים מובא סיפור זה, גם כמשל והמחשה לכך, שעל האדם לדעת כי כל הכסף שברשותו אינו שלו אלא ניתן לו מאת השי"ת - 'כי ממך הכל ומידך נתנו לך' (דברי הימים א כט, יד) - ועל כן מחובתו לעשות בכספו צדקה וחסד כמצותו יתברך. וכדברי רש"י ז"ל על המשנה באבות (פ"ג מ"ז): 'תן לו משלו, שאתה ושליך שלו. וכן בדרך הוא אומר 'כי ממך הכל ומידך נתנו לו': "והדין עליך לתת לו משל עצמו."

ובזה מפרש הגאון רבי יוסף שאול נאטנזאהן זצ"ל אבד"ק לעמבערג בספר 'דברי שאול' (בפרשתנו, מהדורא רביעאה) את הפסוק 'ויקחו לי תרומה': "מי שאינו נדיב לב הוא חושב שמה שנותן הוא משלו, אבל הנדיב לב יודע שמה שנותן הוא משל הקב"ה... על דרך מי שמפקיד ביד חברו סך מעות ומפריש ממנו מעט ואמר, לכשיגיע זה האיש לידך תתן לו מה שהפרשתי לבדנה. והנה גם הצדקה הוא פקדון ביד האיש... שהקב"ה שהזמין לו פרנסתו הוא בעצמו הפריש לו מה שיתן לצדקה, ועשהו לגזבר לזה ונתן בידו ממונו ואמר לו שאם יבא העני לידך תתן לו מה שהפרשתי עבורו, וזה נקרא 'תרומה'... ולכך לא כתוב 'ויתנו', דהיה משמש שהוא נותן, רק 'ויקחו לי', 'את תרומתי' - מה שהפרשתי לו שיתן לצדקה."

סיפר הרה"ק רבי דוד משה מטשארטקוב זי"ע:
פעם אחת ביום שושן פורים הסב הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זי"ע בשולחנו הטהור, ולפניו צדיקים וחסידים שהיו שמחים עמו בשמחת היום.

והנה נכנס לתוך החדר איש אחד, בבושת פנים, בהכנעה יתירה ובעינים בוכות, רוצה להתקרב אל השולחן אבל מתיירא, אך בכל זאת התחזק ונקרב אל השולחן. טרם ניגש האיש אל הרה"ק מאפטא רמז הרבי למסובים שיטו אוזן ויקשיבו לדבריו, ואז פתח ואמר: "שמעו נא רבנים וחסידים מה שאספר לכם ואחר כך אשמע את חוות דעתכם בענין."

"כשהוסכם בבית דין של מעלה שנשמתי תרד לעולם הזה, הוקצב עבורי סכום גדול של כסף שיהיה ברשותי, אבל כיון שהייתי צריך להיות מה שאני, היאך יכול אני להיות טרוד בעניני כספים, לדאוג לכך ולטפל בהם תמיד, הלא זה יטריד אותי מעבודתי, על כן הראו לפני את האנשים העתידים להיות ממקורביי בעולם הזה, ונתנו את הרשות בידי לחלק ביניהם את הכסף, כדי שהם ידאגו לי ויספיקו לי את כל צרכיי בעולם הזה.

"והנה לאיש הזה שנכנס זה עתה, מסרתי עשרים אלף רובל, ואכן הוא היה קרוב ומקושר אלי תמיד. אולם, לפני זמן לא רב נזקקתי לסכום גדול של שלוש מאות רובל לצורך הכנסת כלה של בן טובים, וכיון שידעתי שיש לי אצל האיש הזה עשרים אלף רובל, מסרתי מכתב בידי הנצרך ואמרתי לו שישע אל האיש הזה ויאמר לו בפקודתי שיתן לו שלש מאות רובל לצורך הכנסת כלה.

"אולם, כאשר הגיע הנצרך לביתו של האיש, התרגז הלה ואמר לו: 'וכי לא די לו להרבי מה שאני נותן לו מדי פעם בפעם כשאני בא אליו, אלא שהוא עוד מצווה עלי ליתן גם לאחרים?!" וכך שב אלי הנצרך בבושת פנים ובידים ריקניות.

"והנה לא ארכו הימים, אחד מלקוחותיו של האיש שהיה חייב לו סכום גדול של שלשת אלפים רובל, הכריזו עליו שהוא פושט רגל ואינו מסוגל לשלם את חובותיו. חשב האיש בדעתו, אולי נעשה לו כן כעונש מן השמים על אשר לא מילא אחרי פקודתו של רבו, אבל מיד חזר בו ממחשבה זו, בטענה שהרי לא לו בלבד לא שילם הלה את חובתו, אלא גם לנושים אחרים, וממילא אין זה מקפידתו של הרבי על אשר לא שמע בקולו.

"שוב לא עברו ימים רבים, ופתאום הגיעה אל האיש תביעה לשלם סכום של שלשת אלפים רובל שהיה חייב לסוחר אחד, אך מזה כמה שנים לא תבעו ולא שמע ממנו כלום וכבר חשב שאולי הוא מת ולא יצטרך לשלם את חובו, אך לפתע נזכר

בו על שאר הפקדונות שיכול לקחת ממנו די צרכיו, והשאר יתנהו באשר רצון המפקיד מלך מלכי המלכים הקב"ה אשר צוהו."

(ב) וכך ביאר רבינו יונה במשנה שם: "שאינן נותן משלך ולא מגופך ולא מממונך, אלא משל מקום ב"ה שהכל שלו, כי ממון האדם פקדון הוא בידו משל הקב"ה, אלא שיש יתרון

(א) ספר 'נר ישראל' (חלק ה עמוד רלג) מכתבי הרה"ג ר' יצחק הלוי וועבר ז"ל מ"מ בקאלמיי, ששמע מפי אביו החסיד ר' אלעזר לוקאטשער ז"ל ממקורבי הרה"ק מטשארטקוב זי"ע.

ואולם יש לומר, דאין הכי נמי דהש"ס הוי מצי למידחי הכי, אלא דאם כן היה חוזר ומביא ראייה מכסות בניו וצבע שצבע לשם הבנים, דאב לבנו דליהוי עדיף משליח דעלמא לא מצינו, ועל כן לא דחי ליה כלל, וכהאי גוונא מצינו בכמה דוכתי.

ועוד יש לומר, דבהך דבבא קמא לא שייך עדיפות מפאת בעלה כגופה, כיון דסוף סוף המוכר לא ידע שקונה לצורך אשתו, ולא נתכוון להקנות לאשה, רק אל הבעל. מה תאמר, כיון דהבעל מיהת קונה - ממילא נקנה מיד לאשה, כיון דכגופה היא וקנה עבורה, אם כן הכי נמי בשליח, כיון דקנה השליח - הרי הוא נקנה ממילא למשלח, כיון דשליחות עביד ושלוחו של אדם כמותו (קידושין מא:), ואף דשליחות לא אלים כל כך כשליחות בעל לאשה, סוף סוף מה בכך, הרי גם בשליחות דעלמא אמרינן שלוחו של אדם כמותו - ונחשב השליח כמשלח, ועיקר מה שדנין בזה הוא רק מפאת שבעל החיטין לא ידע להקנות לבעל מעות, וזה הרי גם בבעל לאשתו לא ידע, ודו"ק היטב.

הקדש תפילין בכלל נכסים

בגמרא בבא קמא (קב:), דעתו של אדם על תפילין, המקדיש נכסיו סבר מצוה קא עבידנא.

מוכח דבאמת אינו מצוה, והכי מיסתבר. ואם כן צריך עיון קצת לכאורה, דאם כן אמאי הוי הקדש, הא הוי הקדש טעות. וכזה קשה בערכין (כד:).

מיהו חסיד אחד | חסיד' משמעו מעיקרא

בגמרא בבא קמא (קג:), ואי סלקא דעתך דמישתבע חסיד, מי מישתבע בשיקרא. וכי תימא דמשתבע והדר הוי חסיד, והא כל היכא דאמרינן מעשה בחסיד אחד או רבי יהודה בן בבא או רבי יהודה ברבי אילעאי, ורבי יהודה בן בבא ורבי יהודה ברבי אלעזאי חסידים דמעיקרא הוו.

עיינ ירושלמי סנהדרין (פ"ו ה"א), מעשה בחסיד אחד, והיה המעשה בימי דוד, עיין שם. ודע, דקושית הגמרא כאן קצת קשה, דבלאו הכי נמי בפשיטות הוה ליה להקשות, דתיבת 'חסיד' משמע חסיד דמעיקרא, עיין רש"י סוכה (ג. ד"ה אלו).

ומסקינן, דאפילו בבעל אי מיכנפין - אין, אי לא - לא, דאף על גב דאשתו כגופו, לא הקלו גבי בעל - אלא היכא דמיכנפי כו', עכ"ל.

ומוכח לפי דרכנו דאמרינן נמי בעלה כגופה - והכי מוכח התחלת לשון הר"ן שכתב מפני שה'בעל כאשתו', וסוים דבריו שכתב דאף על גב ד'אשתו כגופו' כוונתו ג"כ כן - דאף על גב דאשתו כגופו, והוא הדין להיפוך - הוא כגופה, דגופא חדא חשיבי, אפילו הכי לא הקלו אלא היכא דמיכנפי כו'.

מיהו יש לומר, דאפילו אי אין בעלה כגופה, מכל מקום בעל המשתלח מאשתו עדיף משליח דעלמא, כיון דאשתו מיהת כגופו והוי ליה כמשתלח מגופו ומעצמו ולא מאחר, ועדיף משליח דעלמא המשתלח מאחר. ויש לומר דלזה כיוונו גם הרמב"ם והר"ן ג"ל, ואין ראייה מכאן לומר בעלה כגופה - כי היכא דאמרינן אשתו כגופו, ומה גם לפירוש התוספות בנדרים שם (ד"ה מהו), דאין ראייה כלל משם, עיין שם היטב.

ועיין עוד ש"ס ב"ק (קב:), אמר רבי אבוחי, שאני חיטין וחיטין (שליח הקונה חיטין למשלחו במעות של משלחו, נקנים החטים למשלח, ואם הותירו - הותירו לו, ואף על גב דלא ידע בעל החיטין שהמעות של אחר, ולא נתכוון להקנות למשלח - רק לשליח, מכל מקום קונה המשלח משום) דשליחות קעביד, וכיד בעל הבית דמי. תדע, דתנן (ערכין כד:), אחד המקדיש נכסיו כו', אין לו בכסות אשתו ולא בכסות בניו ולא בצבע שצבע לשמן כו', ואמאי, לימא הכא נמי - וכי מי הודיעו לצבע שיקנה צבעו לאשה. אלא לאו משום דאמרינן דשליחותה קעביד וכיד אשתו דמי, הכא נמי שליחותיה קעביד וכיד בעל הבית דמי, עכ"ל הגמרא.

ומוכח לכאורה, דבעל המשתלח לאשתו לא אלים למיחשב יד אשתו טפי משליח דעלמא, דאם לא כן מאי ראייה מייתי מבעל אשליח, וכמובן. וצריך עיון קצת מכאן אדעת הרמב"ם הנ"ל דבעל עדיף משליח דעלמא וכנ"ל, ואם כן על כל פנים לפי דרכנו יש להוכיח מכאן דלא אמרינן בעלה כגופה, דאם לא כן הדרא קושיא לדוכתה, דמאי ראייה מייתי באמת מבעל אשליח, הא בעל עדיף טפי מפאת בעלה כגופה, וכש"ס מנחות הנ"ל דאשה לבעלה עדיף מפאת אשתו כגופו.

הנאת גוף חשובה משאר הנאות

בגמרא בבא קמא (קא:), איבעיא להו, יש שבח סמנין על הצמר או אין שבח סמנין על הצמר וכו', כגון דגזל צמר וסמנין דחד, וצבעיה לההוא צמר בהנך סמנין, וקא מהדר ליה גיהליה לצמר, יש שבח סמנין על גבי הצמר - וקא מהדר ליה סמנין וצמר, או דלמא אין שבח סמנין על גבי צמר, וצמר מהדר ליה, סמנין לא מהדר ליה.

ובתוספות (ד"ה או) כתבו: תימה, הרי נהנה שצמרו מעולה בדמים יותר וישלם מה שנהנה, כמו אכלה מצידי רחבה דפרק שני (שם יט:), וירדה לגינה דהכונס (שם נה:), ובפרק אלו נערות (כתובות ל:), אמר, תחב לו חבירו משקין של אחרים בבית הבליעה דמשלם מה שנהנה. ויש לחלק, דהנאה דהכא אין באה על ידי מעשיו ולא על ידי מעשה בהמתו, ובתחב לו חבירו אף על פי שאין זה על ידי מעשיו, מכל מקום נהנה גופו.

משמע, דהנאת הגוף חשיבא טפי משאר הנאות. ועיין תוספות פסחים (נג: ד"ה אין). ועיין שו"ת מהרי"ל (סימן קסא ד"ה ולהאכיל), דהנאה הבאה לאדם בעל כרחו דאסורה (עיין פסחים כה:), הני מילי בהנאת הגוף - לא בשאר הנאה, עיין שם היטב.

אם בעלה כגופה | אם עדיף משליח דעלמא | שליחות אב לבנו

אשתו כגופו (ברכות כד:), יש להסתפק, אי אמרינן גם כן להיפוך דבעלה כגופה. ועיין מנחות (צג:), דאף על גב דכתיב 'ידו' (ויקרא א, ד) בסמיכה למעט שלוחו ועבדו, שאין יכול לסמוך על ידי שליח ועבד, מכל מקום מצרכינן עוד 'ידו' אחריתי למעט אשתו, דהוה אמינא דאשתו עדיףא משליח ועבד - משום דאשתו כגופו, עיין שם. ומבואר, דאשה המשתלחת מן הבעל עדיףא משליח דעלמא - מפאת אשתו כגופו. ולפי זה אי נימא דבעלה כגופה לא אמרינן, אזי איש המשתלח לאשתו לא עדיף משליח דעלמא.

ולפי זה לכאורה, יש לפשוט ספק שלנו מר"ן נדרים (ח: ד"ה בעל), אהא (שם) ד'בעל מהו ש'יעשה' (שיהיה נעשה) שליח לחרטת אשתו, ובר"ן וז"ל: **הרמב"ם ז"ל** (הלכות שבעות פ"ו ה"ד) סובר דדווקא בבעל הוא דמיבעי לן, מפני שהבעל כאשתו, אבל אדם אחר פשיטא לן דאינו נעשה שליח כו'.

המקדיש נכסיו - מעלין לו תפיליו. מהו דתימא, התם הוא דסבר מצוה קא עבידנא, אבל לענין זבונא, מצוה דגופיה לא זבין איניש, קא משמע לן.
(ד שכתב: "כל חסיד הוי חסיד מעיקרו".)

ב) שפירשו את ספק הגמרא באופן אחר.
ג) דאיתא התם: "ההוא גברא דזבניהו לנכסיה, אתא לקמיה דרב יימר, אמר להו, סליקו ליה תפילין (חלצו לו תפילין מראשו עד שיפדם בדמים, רש"י). מאי קא משמע לן, מתניתין היא (שם כג:).

ההבטחה האחרונה שמחוללת פלאים:

"כל מי שיסייע בהדפסת החיבורים שלי, אהיה לו למליץ יושר בעולם העליון"

(הבטחתו של רבינו ז"ע סמוך להסתלקותו, באוני חתנו הגה"צ רבי יצחק מענדל מארגנשטערן זצ"ל - מייסד וראש חברת 'אוהבי תורה' להוצאת ספרי רבינו)

לרכישת הספרים (במשלוח עד הבית), לקבלת הגליון ולהתרומות:
טל: 1800-200-855 | דוא"ל: ot035104720@gmail.com